

VALENTES I ACOMPANYADES PER A COMBATRE EL MATRIMONI FORÇAT

CARME VINYOLES
Sils, Catalunya

Havia complert els vint-i-un anys; estudiava un cicle formatiu de grau superior a la ciutat catalana on havia nascut i tenia una parella amb la qual començava a projectar somnis i expectatives. Encara no l'havia presentat a casa; era conscient que per a la família aquestes coses no són fàcils d'acceptar, que s'han de preparar a poc a poc. No en va tenir l'ocasió, els pares no van arribar a saber de qui s'havia enamorat. De fet ells ja tenien els seus propis plans que ella desconeixia malgrat que l'afectaven de ple. I així, un mal dia, quan va tornar de l'institut es va trobar amb la sorpresa d'un "vell escardalenc" com a marit, un home de la mateixa ètnia al qual mai no havia vist. No podia reaccionar: Casada a la força? Ella? Si es preparava per entrar a la universitat, si ja tenia a qui estimar, si mai no li havien insinuat res... Com podia ser? De cop i volta la seva vida se n'anava en orris.

Aquesta referència esquemàtica d'un cas real no és malauradament, una "anècdota" aïllada sinó que s'inscriu en una de les anomenades pràctiques tradicionals nocives més esteses en determinades regions de tots els continents: el Matrimoni Forçat (MF) i sovint també infantil, atavisme cultural que sol romandre ocult en la privacitat domèstica, deixant a les seves víctimes absolutament desamparades. Així ho reconeixia a l'any 2013 el Nobel de la Pau Desmond Tutu: "Em pensava que tenia una idea ajustada del panorama dels drets humans però he de confessar que no havia pres consciència de la magnitud i l'impacte del matrimoni infantil. Ara comprenc que aquestes nenes són invisibles i no tenen veu, la qual cosa les converteix en les persones més vulnerables i mancades de drets del planeta".

Certament la presa de consciència internacional per a eradicar el MF és absolutament imprescindible a aquestes alçades de recorregut de la Declaració Universal dels Drets Humans que proclama la igual dignitat de tota persona pel sol fet de ser-ho, sense cap distinció ni discriminació sustentada en

motius de raça, sexe, llengua, fortuna... etc. A més de considerar la formulació de la llei, ens podem imaginar, a la pràctica, la violència íntima i el suplici que enfronta una nena, una adolescent o una jove en ser entregada en matrimoni contra la seva voluntat i sense possible escapatòria? Se li nega la capacitat, el dret i la responsabilitat de decidir, en arribar a l'edat adulta, el seu futur i se li sotrau, en conseqüència, el principal valor que la constitueix: el de la seva plena humanitat. Una ferida atroç que interpel·la, compromet i danya també el desenvolupament moral i econòmic de totes les societats on es tolera la pràctica. Com apuntava Desmond Tutu: és hora d'obrir els ulls i prendre mesures fermes per a la prevenció. I és que la incidència mundial del MF no és pas menor: Segons UNICEF, actualment hi ha 700 milions de dones casades abans de complir divuit anys (250 abans de complir-ne quinze: el 6,8% de la població femenina). Si no es reverteix la tendència l'ONU calcula que a l'any 2020 més de 140 milions de nenes o joves d'entre quinze i dinou anys s'afegiran a la fatal estadística. Tampoc no és insignificant la seva representació geogràfica, ja que amb diferents variants i graus d'intensitat abasta pràcticament a països de tots els continents: del nord d'Àfrica, d'Àfrica Occidental i Central, de Pròxim Orient i Orient Mitjà, d'Àsia Meridional, d'Amèrica Llatina, del Nord d'Amèrica, d'Europa...

Què s'entén com a Matrimoni Forçat? La unió de dues persones en la qual al menys una d'elles –la dona generalment– no ha atorgat el seu ple i lliure consentiment sinó que ha estat coaccionada físicament, sexual, psicològica i emocional per la família i per tot l'entorn, i això tant si la "núvia" és menor (matrimoni precoç o infantil) com si és adulta ja que les formes de pressió, realment dures, no atenen a raons d'edat sinó a l'assoliment de l'objectiu perseguit. En societats compactament estructurades segons concepcions immobiliàries de la tradició, segons les normes inapel·lables de la transmissió

del llinatge i del respecte inqüestionat a l'autoritat dels més grans i segons l'apropiació de "l'honor" de la dona com a garantia del prestigi general, el matrimoni no es considera una opció personal sinó un pacte de família d'interès de tota la comunitat que fa pinya per al manteniment de l'ordre establert. Essent així les coses, hi ha poc marge per a dissentir. La rebel·lia es castiga amb el rebuig i la segregació del grup, un estigma que malmet greument les possibilitats de supervivència. La víctima pateix un grau molt elevat de vulnerabilitat i indefensió que fa pràcticament impossible que pugui defugir el destí marcat.

Com a fruit de la lluita perseverant i no sempre prou reconeguda de moltes dones activistes per als Drets Humans, finalment el Matrimoni Forçat ha aconseguit entrar a l'escena internacional amb el seu propi nom i cognom. Hi ha entrat per la porta gran, podríem dir, la de l'Agenda 2030 pel Desenvolupament Sostenible aprovada per l'ONU el setembre del 2015 i que inclou disset objectius per a posar fi a la pobresa, vèncer la desigualtat i la injustícia i afrontar el canvi climàtic. En l'objectiu número 5 (igualtat de gènere i apoderament de les dones i nenes) hi figura com a mandat eliminar totes les pràctiques nocives com el matrimoni infantil, precoç i forçat i la mutilació genital femenina. És la primera vegada que s'hi al·ludeix amb tanta contundència i que s'identifica el MF com a causa i efecte de desigualtat entre homes i dones i d'empobriment. Causa perquè s'insereix dins d'un sistema de relacions i de poder patriarcal basat en la submissió de la dona als desitjos del pare, del marit i del grup. Efecte perquè en reduir la dona al rol domèstic, disminueix les seves oportunitats de formació i d'autonomia i limita o anul·la la seva participació en la presa de decisions i en la contribució al progrés col·lectiu. Quan les veus més reivindicatives reclamen a ple pulmó "doneu-nos llibres, no marits", els governs farien bé en vincular directament el dret a l'educació de les dones, així com el respecte a la seva llibertat i integritat física i emocional amb els canvis necessaris per a la transformació de les condicions de vida en benefici de tota la societat.

Als Estats Units d'Amèrica, a l'Europa, a la Catalunya del segle XXI, el Matrimoni Forçat hi és present a través dels moviments migratoris de les

últimes dècades i constitueix una amenaça per a les filles de determinats col·lectius procedents de llocs on impera aquesta tradició. Diferents associacions de dones treballen en xarxa amb altres associacions dels països d'origen per a generar consciència, moure mentalitats i protegir les joves en risc. De forma progressiva s'estan fent passes per al combat del que cal identificar com una intolerable manifestació de violència comunitària que no es pot justificar per cap raó, ni molt menys d'índole cultural. No és un debat senzill però té un punt de partida clar: Una cultura es manté viva si és capaç d'evolucionar, de cuidar i enaltir els valors que l'enriqueixen i eliminar aquelles pràctiques que s'han demostrat perjudicials pels drets de les persones, pel seu propi progrés i pel desenvolupament humà en general. Un debat que cal plantejar amb certa urgència perquè està creixent una generació de nenes, adolescents i joves que somien l'oportunitat d'un futur en condicions d'igualtat i perquè en funció del que acabi passant amb elles el món anirà dibuixant la seva fesomia.

A Catalunya, on dels anys 80/90 ha recalat una nova fornada migratòria, es va posar en funcionament el 2014 el projecte pioner "Valentes i Acompanyades" que treballa per a la prevenció del MF a través de l'apoderament formatiu/laboral i emocional/psicològic de les adolescents i joves en risc, bo i establint els mecanismes d'una atenció integral i sostinguda que les permeti afrontar el conflicte familiar sense renunciar a la seva llibertat. El trajecte recorregut des d'aleshores posa de manifest l'encert del lema: és del tot necessari un efectiu i afectiu suport en àmbits diversos per tal que les joves que es troben en aquesta crua situació adquireixin la força i els ànims per a resistir. La noia a la qual ens referíem al principi de l'article no va acceptar el marit imposat, va marxar de casa, va rebre i continua rebent acolliment i teràpia emocional, està estudiant un grau universitari, preveu compartir pis amb la parella i dóna suport a adolescents en risc. Va ser valenta per a plantar cara i decidir sobre la seva vida i va obtenir acompanyament. Moltes d'altres, però, pateixen en solitud la pressió del grup i acaben cedint. Es perden i ens perdem el seu potencial, la seva formació, la seva contribució al bé comú. La defensa dels seus drets és un compromís inexcusable amb la defensa dels drets humans. □